

DRUŽBA, 5. razred

UČNA TEMA: Podzemni kraški pojavi

POTEK URE

Dinarski svet je zanimiv tudi pod površjem. Tam so reke, ki poniknejo, ustvarile številne kraške jame.

Podzemski kraški pojavi nastanejo ob pronicanju vode s površja v notranjost. Tam voda s kemičnim raztapljanjem širi razpoke in ustvarja podzemne kraške jame in brezna.

Kraška brezna so navpične ali strme votline v kraškem površju, ki nastanejo ob pronicanju padavinske vode po navpičnih razpokah. Brezna lahko dosežejo globine več sto metrov.

Kraške jame so vodoravne podzemne votline, ki jih je izoblikovala tekoča voda. Tako so nastali poševni in navpični jamski rovi, ki se širijo različno hitro.

Skozi širše rove voda hitreje in močneje učinkuje, kar omogoča nastanek prave jame ali celo podzemne dvorane.

Najdaljši spleti jamskih rogov pripadajo Postojnskemu (približno 21 km), Predjamskemu (približno 13 km) in Škocjanskemu jamskemu sistemu (s približno 13 km).

Turistično najbolj obiskani sta Postojnska jama in Škocjanske jame.

Križna jama – naša največja vodna jama

Postojnska jama

Posebnost kraških jam so **kapniki**. Nastanejo zaradi nalaganja v vodi raztopljenega apnenca.

Rastejo zelo počasi – 1cm kapnika nastaja 100 let.

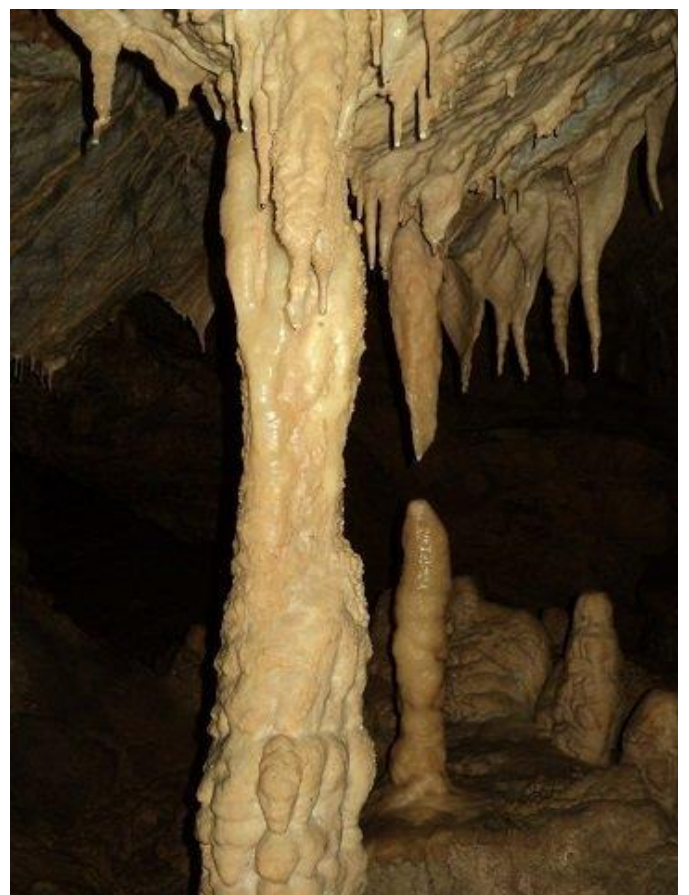
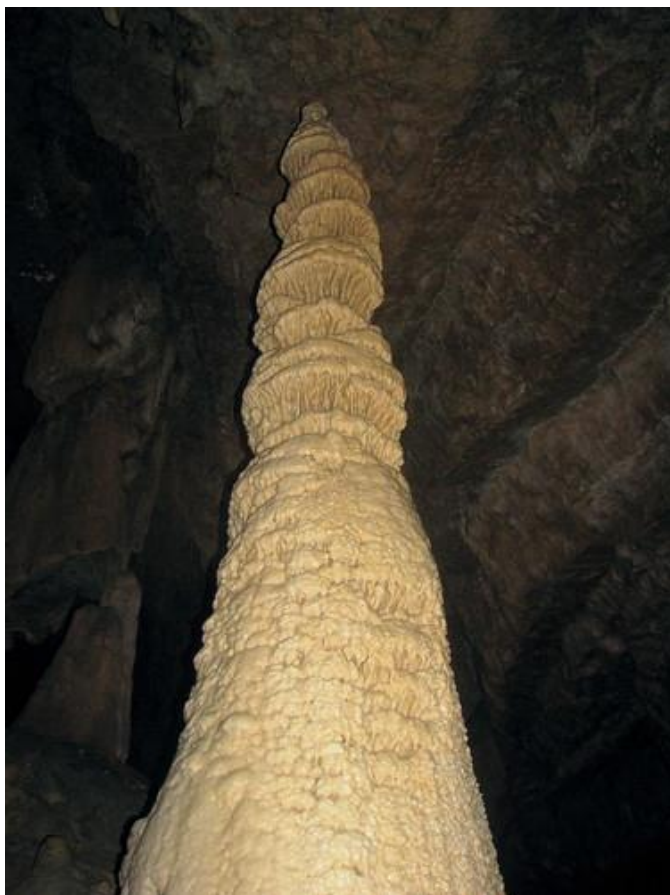
Ločimo **stoječe kapnike ali stalagmite** (rastejo s tal),

viseče kapnike ali stalaktite (visijo s stropa).

Kadar se stalagmit in stalaktit združita, nastane **kapniški steber ali stalagmat.**

Poznamo tudi kapnike v obliki cevčic, iglic, ponvic,
zaves...

Postojnska jama

Postojnska jama je najdaljša in najpomembnejša turistična jama v Sloveniji ter ena najbolj znanih kraških jam na svetu.

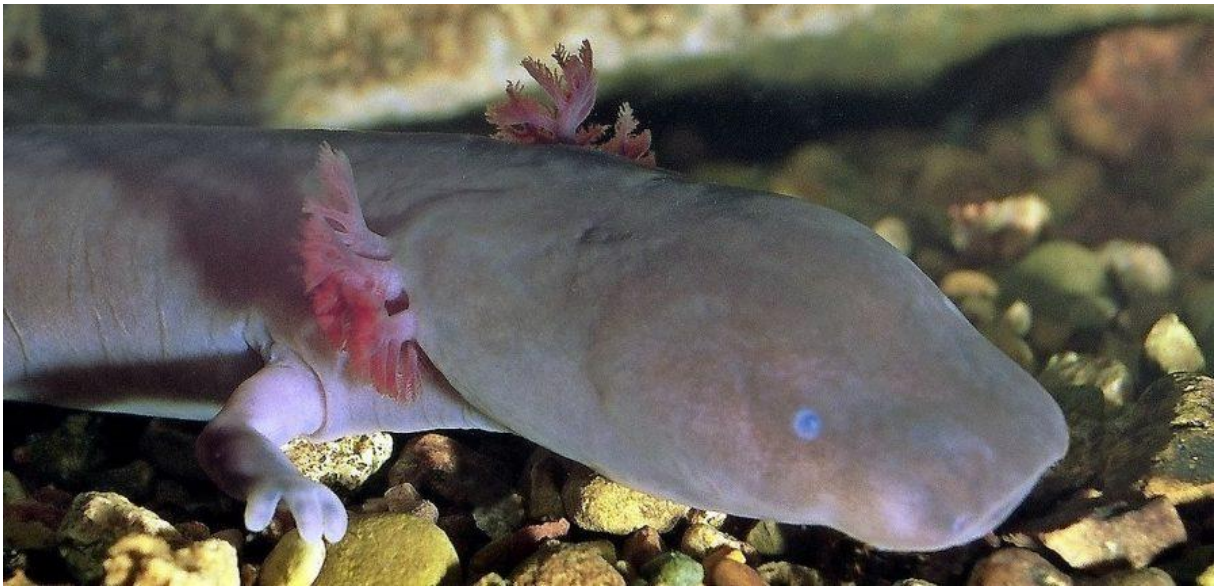
V sistem Postojnskih jam so povezane Postojnska jama, Otoška jama, Magdalena jama, Črna jama in Pivka jama, vsaka od njih ima tudi svoj vhod.

Vanjo ponika reka Pivka. Ima razvejan sistem rovov in bogato kapniško okrasje, kar že več stoletij privablja množice turistov.

<https://www.visit-postojna.si/si/kaj-videti/park-postojnska-jama/postojnska-jama>

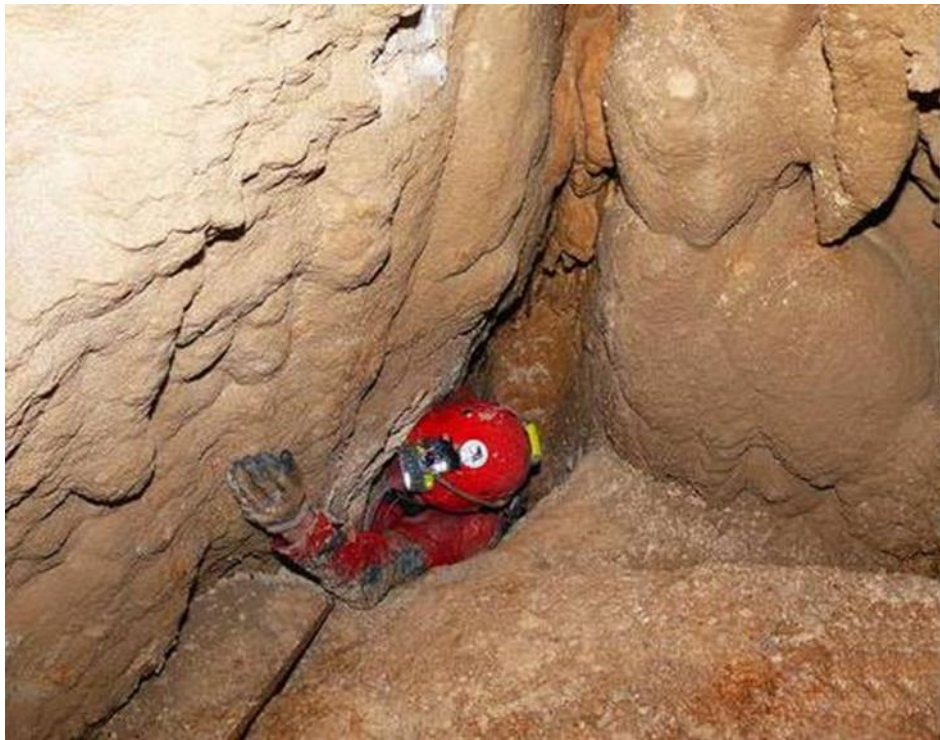
Jame so puste in temne. V njih le težko opazimo življenje, pa vendar so se bivanju v njih prilagodili jamski hrošči, polži, stonoge, jamski pajki, netopirji in svetovno znana **ČLOVEŠKA RIBICA** (navadni močeril ali proteus).

Močeril je s prilagajanjem okolju izgubil kožno barvilo. Izjema je belokranjski črni močeril, ki je izvirnejša rasa. Izgubil je tudi oči.

Koža brez temnega pigmenta je zaradi krvi, ki proseva skozi, rahlo rožnata (barva človeške polti, od tod ljudsko ime človeška ribica).

Na svetlobo je občutljivo vse telo. Svojevrstno je razvito notranje uho, ki je hkrati ravnotežni in slušni organ.

Kraške jame raziskujejo JAMARJI. Imeti morajo ustrezno obleko in opremo za varno raziskovanje podzemlja, saj je to naporno in nevarno. Njihovo delo je pomembno, saj le tako lahko kaj izvemo o kraškem podzemlju.

Kraška reka – PONIKALNICA – izvira na enem delu polja, počasi vijuga po njem in na drugi strani ponikne v apnenčasto notranjost. Včasih se reka spet pojavi na sosednjem kraškem polju.

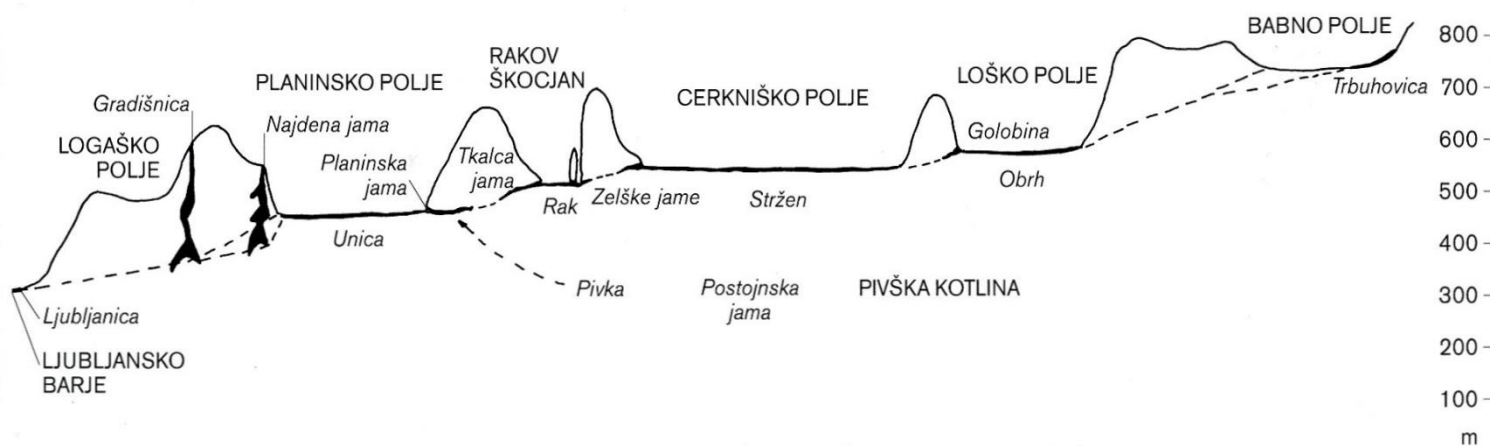

Ali veste, kateri reki pravimo tudi reka sedmerih imen?

Ljubljanica ima med slovenskimi rekami posebno mesto. Napaja se iz številnih kraških ponikalnih voda v zaledju, njena pot je dolga in razburljiva. Voda se zbira v dveh krakih, cerkniškem in pivškem.

Večkrat ponikne in se spet pokaže na površju, a vedno pod drugim imenom.

Najprej se na svojem prvem izviru pod Snežnikom imenuje Trbuhovica, potem Obrh, pa Stržen, Rak, Pivka, Unica, vse dokler pri več izvirih na Vrhniki in njeni okolici, po dolgi poti po kraškem podzemlju, ne privre na svetlo kot Ljubljana. Po dobrih štiridesetih kilometrih počasnega spusta, z manj kot metrom padca čez Ljubljansko barje, se pri Podgradu pri Zalogu pridruži Savi. Ljubljana je najdaljša ponikalnica na svetu.

Vsa našeta imena rek poiščimo na zemljevidu.

<https://www.youtube.com/watch?v=0MAoAlo7fOs>

<https://video.arnes.si/watch/e1hacFStXuZE>

